

**Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини**

**ЗВІТ ПРО РОБОТУ
Науково-дослідної лабораторії
«Педагогічне краєзнавство Черкащини»
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини
за 2023 р.**

Завідувач Лабораторії—
доктор педагогічних наук, професор Н. М. Коляда

I. Загальна інформація про Лабораторію

Науково-дослідна лабораторія «Педагогічне краєзнавство Черкащини» створена рішенням вченого ради Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини згідно наказу (№ 122) ректора від 30 червня 2003 року, як структурного підрозділу Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Метою створення і діяльності лабораторії є розвиток фундаментальних і прикладних досліджень із проблем педагогічного краєзнавства.

Для досягнення визначеної мети лабораторія розв'язує такі завдання :

- інтеграція діяльності наукових установ та вищих навчальних закладів у галузі педагогічного краєзнавства;
- дослідження актуальних проблем педагогічного краєзнавства та забезпечення апробації і впровадження у практику теоретико-методологічних зasad педагогічно-краєзнавчої діяльності.

Основні напрями діяльності лабораторії:

1. Педагогічне краєзнавство у підготовці майбутніх учителів.
2. Проблеми педагогічного краєзнавства: структура, функції, принципи та джерела.
3. Теоретико-методологічні засади педагогічно-краєзнавчої діяльності.
4. Зміст, форми і методи навчання студентів засобами педагогічного краєзнавства.
5. Педагогічне краєзнавство як ефективний засіб професійної підготовки майбутніх учителів.
6. Педагогічно-краєзнавча технологія навчання студентів.
7. Педагогічні умови функціонування моделі підготовки майбутніх учителів засобами педагогічного краєзнавства.
8. Методичні засади використання педагогічного краєзнавства у професійній підготовці вчителя.

Результати досліджень оприлюднено на офіційній сторінці Науково-дослідної лабораторії педагогічного краєзнавства в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (<https://bit.ly/3ynur9j>).

II. Наукові співробітники лабораторії:

1. Коляда Н. М. – доктор педагогічних наук, професор;
2. Кочубей Т. Д. – доктор педагогічних наук, професор;
3. Кравченко О. О. – доктор педагогічних наук, професор;
4. Левченко Н. В. – кандидат педагогічних наук, доцент;
5. Клименко Ю. А. – доктор педагогічних наук, доцент;
6. Албул І. В. – кандидат педагогічних наук, доцент;

7. Балдинюк О. Д. – кандидат педагогічних наук, доцент;
8. Бондаренко Г. В. – кандидат педагогічних наук, доцент;
9. Ревнюк Н. І. – кандидат педагогічних наук, доцент;
10. Полехіна В. М. – кандидат педагогічних наук, доцент;
11. Роєнко С. О. – кандидат педагогічних наук, доцент;
12. Шевчук О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент;
13. Підвальна Ю. В. – кандидат педагогічних наук, доцент;
14. Ісаченко В. П. – кандидат педагогічних наук, доцент;
15. Бойко О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент;
16. Матрос О.О. – кандидат педагогічних наук, доцент;
17. Карпич І. О. – кандидат педагогічних наук, доцент;
18. Гончар І. Г. – кандидат педагогічних наук, доцент;
19. Войтовська А. І. – доктор філософії з соціальної роботи;
20. Моргай Л. А. – доктор філософії з освітніх, педагогічних наук;
21. Скочко М.О. – доктор філософії з соціальної роботи;
22. Таран А.М. – доктор філософії з соціальної роботи;
23. Поліщук О.Р. – доктор філософії з соціальної роботи;
24. Панченко Р. В. – здобувач вищої освіти, ОНП «Соціальна робота».
25. Дубосару В. А. – здобувач вищої освіти, ОНП «Соціальна робота».

III. Видавнича діяльність.

Упродовж звітного періоду членами Лабораторії:

1) з метою актуалізації регіональної наукової проблематики, вивчення маловідомих сторінок педагогічного краєзнавства відповідно до плану наукової діяльності Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України реалізується дослідницький проект – «Педагогічна карта Черкащини». Термін реалізації проекту – 2023-2024 роки (<http://surl.li/gotqb>).

Мета – дослідження персоналій педагогів, освітян, громадських діячів Черкащини в контексті розвитку педагогічної біографіки як напряму міждисциплінарних досліджень.

Очікуваний результат: презентувати громадськості здобутки вітчизняної та зарубіжної педагогічної науки та освіти, консолідувавши біографічну та бібліографічну інформацію про педагогів, освітян, викладачів у вигляді інформаційно-бібліографічного електронного ресурсу «Педагогічна карта Черкащини» та науково-популярного довідника-хрестоматії (номер ISBN).

Результати дослідження презентовано під час науково-практичних заходів, зокрема – Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічне краєзнавство крізь призму історико-культурних явищ та процесів в Україні» (21 листопада 2023 р., <http://surl.li/gpdca>).

2) продовжено розроблення таких тематичних напрямів:

– співпраця з науковими установами (Державною науково-

педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського: участь у науково-методологічних заходах з історії освіти, що проводяться в бібліотеці: педагогічних читаннях, науково-методологічних та науково-практичних семінарах тощо; відділом історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України: проведення наукових заходів, підготовки наукових видань тощо);

- участь у роботі наукових рад МОН, НАН України (Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук НАПН України; Секція Наукової ради МОН України (Н.М. Коляда); експертиза наукових проектів, МОН України (О.О. Кравченко, Н.М. Коляда); Галузевої експертної ради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 23 Соціальна робота (Н. М. Коляда);

- розробка тематичних напрямів: педагогічна біографіка як предмет наукових досліджень (поняттєво-термінологічні аспекти); педагогічна біографіка як проблема наукових досліджень та освітньої практики в умовах закладу вищої освіти; та ін.

Членами Лабораторії видано: навчальних посібників – 4; статей у фахових виданнях – 14; статей у інших виданнях – 6.

Підготовка до друку вип. 1 (10), 2 (11), 2023 р. фахового журналу «Соціальна робота та соціальна освіта» (категорія Б).

IV. Наукові теми. Проектна діяльність.

Членами лабораторії виконується наукова тема кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи *Актуальні проблеми історико-педагогічного знання* (реєстраційний номер 0111U009198): на основі аналізу загальних підходів щодо дослідження проблем педагогічного краєзнавства охарактеризовано діяльність Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України, створеного у 2006 р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. З'ясовано, що серед різних напрямів наукових досліджень утверджується регіональний підхід, що ґрунтуються на висвітленні закономірностей розвитку національної освіти та педагогічної думки на маловідомих, унікальних регіональних матеріалах. Один із аспектів такого регіонального підходу є предметом досліджень педагогічного краєзнавства – галузі педагогічного знання про особливості розвитку освіти, науки, педагогічної думки, культури місцевого краю, вивчення, збереження та творче використання регіонального педагогічного досвіду в теорії та практиці сучасних освітніх закладів. Доведено, що у процесі розвитку педагогічного краєзнавства важоме місце займає співпраця закладів вищої освіти з науковими установами Національної академії педагогічних наук України.

У 2023 р. продовжено реалізацію дослідницького проекту «*Освіта, шкільництво і педагогічна думка Черкащини*» (<https://bit.ly/3kysctM>) в межах діяльності Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України, Науково-

дослідної лабораторії педагогічного краєзнавства Черкащини.

У 2023 р. в межах проекту:

– підготовлено матеріали до інформаційного ресурсу «Черкащина педагогічна»

([https://fspo.udpu.edu.ua/%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%b0/%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%b0%d0%b2%d0%be-%d0%b4%d0%be%d1%81%d0%bb%d1%96%d0%b4%d0%bd%d0%b8%d0%b9-%d1%86%d0%b5%d0%bd%d1%82%d1%80-%d0%bf%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%b0%d1%80%d1%82%d0%b0-%d1%87%d0%b5%d1%80%d0%ba%d0%b0%d1%89%d0%b8%d0%bd%d0%b8/](https://fspo.udpu.edu.ua/%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%b0/%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%b0%d0%b2%d0%be-%d0%b4%d0%be%d1%81%d0%bb%d1%96%d0%b4%d0%bd%d0%b8%d0%b9-%d1%86%d0%b5%d0%bd%d1%82%d1%80-%d0%bf%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%be/%d0%bf%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%b0%d1%80%d1%82%d0%b0-%d1%87%d0%b5%d1%80%d0%ba%d0%b0%d1%89%d0%b8%d0%bd%d0%b8/));

– організовано та проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Педагогічне краєзнавство крізь призму історико-культурних явищ та процесів в Україні» (21 листопада 2023 р.).

Конференцію організовано кафедрою соціальної педагогіки та соціальної роботи факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини спільно з Відділенням філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України, Інститутом педагогіки НАПН України, Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського, кафедрою теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету, кафедрою педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені професора Є. Петухова Херсонського державного університету.

Конференція об’єднала 122 учасників (докторів наук – 11, докторів філософії – 7, кандидатів наук – 27, наукових працівників – 20, здобувачів вищої освіти – 43) із 16-ти закладів освіти, наукових, соціальних установ України і зарубіжжя: Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, Інституту педагогіки НАПН України, Рівненського державного гуманітарного університету, Херсонського державного університету, Педагогічного музею України, Київського університету імені Бориса Грінченка, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, Вінницького обласного центру народної творчості, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Обласного центру юних натуралистів, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, Ризинського ліцею Водяницької сільської ради Звенигородського району, Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Доброславської селищної ради Одеського району Одеської області, ДЗ професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Криворізька академія патрульної поліції», КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради», Ягелонського університету (Польща).

Предметом обговорення наукового зібрання стали актуальні питання розвитку педагогічного краєзнавства крізь призму історико-культурних явищ та процесів в Україні: становлення та розвиток педагогічного краєзнавства в Україні: міждисциплінарний аспект наукових досліджень; освіта,

шкільництво і педагогічна думка: історія та сучасність; історико-культурний компонент підготовки здобувачів вищої освіти; педагогічне краєзнавство у персоналіях: від витоків до сучасності.

V. Практична реалізація матеріалів дослідження

Матеріали до інформаційного ресурсу «Черкащина педагогічна» стануть у нагоді дослідникам у галузі педагогічної науки, соціальної роботи, а також усім, кого цікавлять міждисциплінарні проблеми педагогічного краєзнавства.

За матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції оприлюднити збірник тез доповідей:

Педагогічне краєзнавство крізь призму історико-культурних явищ та процесів в Україні : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 21 листопада 2023 р., Умань / кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи факультет соціальної та психологічної освіти, Уманський держаний педагогічний університет імені Павла Тичини [та ін. ; редкол.: Кравченко О. О. (голова редкол.), Коляда Н. М., Левченко Н. В.]. – Умань : ВІЗАВІ, 2023. – 145 с.

VI. Захист дисертаційних досліджень:

Левченко Н. В. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 14.09.2023.

Поліщук Н. М. Формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 09.11.2023.

В УДПУ імені Павла Тичини здійснюється підготовка кандидатів (докторів філософії) та докторів наук зі спеціальностей 011 – освітні, педагогічні науки (13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, 13.00.07 – теорія і методика виховання); 231 – Соціальна робота (13.00.05 – соціальна педагогіка).

VII. Участь у професійних об'єднаннях:

Всеукраїнська асоціація імені Василя Сухомлинського;

Міжнародна Асоціація шкіл соціальної роботи (International Association of Schools of Social Work, IFSW) та Товариства істориків освіти Великої Британії (History of Education Society UK, HES);

Товариства істориків освіти Великої Британії (History of Education Society UK, HES).

VIII. Співпраця з науковими установами:

Співпраця з науковими установами:

- співпраця з Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського: участь у науково-методологічних заходах з історії освіти, що проводяться в бібліотеці: педагогічних читаннях, науково-методологічних та науково-практичних семінарах тощо;
- співпраця з відділом історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України шляхом проведення наукових заходів, підготовки наукових видань тощо.

IX. Інше.

Участь у роботі:

- Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук НАПН України (секція: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.05 – соціальна педагогіка; 13.00.07 – теорія і методика виховання);
- секцій за фаховими напрямами Наукової ради МОН. Секція 19 *Педагогіка, психологія, проблеми молоді та спорту*;
- Галузевої експертної ради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 23 Соціальна робота (з 2022 р.).
- Експертної комісії наукових, науково-технічних робіт та проектів, які фінансуються за рахунок зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу для виконання зобов'язань України у Рамковій програмі європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020»;
- Та ін.

X. Перспективи розвитку:

- Розвивати співпрацю закладів освіти, наукових установ, закладів соціальної сфери України і зарубіжжя в контексті інтеграції освіти і науки з метою цілісного представлення процесу розвитку науки, освіти і педагогіки, подальших наукових міждисциплінарних досліджень актуальних питань розвитку педагогічного краєзнавства.
- Активізувати міждисциплінарні дослідження шляхом актуалізації наукового потенціалу педагогічного краєзнавства як знання про особливості розвитку освіти, науки, педагогічної думки, культури краю, вивчення, збереження та творчого використання регіонального педагогічного досвіду в теорії та практиці сучасних закладів освіти, наукових установ, закладів соціальної сфери.
- Розвивати та удосконалювати потенціал педагогічного краєзнавства як елемента інформаційного ресурсу розвитку освітньо-наукового та

соціального простору України і зарубіжжя задля збагачення та розширення сучасного наукового знання про регіонально-краєзнавчий аспект розвитку освіти, шкільництва і педагогічної думки.

- Продовжувати обмін досвідом та впровадження теоретико-практичних та науково-методологічних результатів досліджень з проблем педагогічного краєзнавства як міждисциплінарного наукового знання та багатовимірного феномену освіти, культури науки.
- Вивчити зарубіжний досвід створення громадських архівів та дослідження усної історії у сфері освіти зокрема.
- Продовжити практику проведення науково-практичних заходів різного рівня з питань педагогічного краєзнавства як міждисциплінарного наукового знання для наукових, науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, працівників закладів культури, соціальної сфери, тощо.